

Paul Krugman: ‘De economische incompetentie van Trump kan de Amerikaanse democratie redden’

In het kort

Econoom Paul Krugman verwacht dat de VS in de tweede helft van het jaar in een recessie belanden.

Door die economische tegenwind zal het verzet tegen president Donald Trump verder toenemen.

Voor de recessie een feit is, wacht de VS eerst nog een aanbodschok, met lege schappen als gevolg.

Donald Trump zit honderd dagen in het zadel. Hij ontketende een handelsoorlog die volgens Nobelprijswinnaar Paul Krugman slecht zal eindigen voor de Verenigde Staten. ‘Dit is het meest destructieve beleid dat ooit door een Amerikaanse president is aangekondigd.’

Helemaal gerust is hij er niet op. Paul Krugman is op rondreis door Europa en vliegt volgende week terug naar de VS. De gelauwerde econoom – hij won in 2008 de Nobelprijs voor de Economie – veegt in columns en artikelen al jaren de vloer aan met Donald Trump.

‘Mensen zijn bang dat ik gearresteerd word door de Amerikaanse immigratiedienst’, zegt Krugman, zittend achter een tafel in de economische faculteit van de Erasmus Universiteit in Rotterdam, waar het FD hem spreekt. Of hij zelf bang is? ‘Het antwoord is: ja, een klein beetje. De kans is kleiner dan 1%, maar niet nul.’

Tegen de achtergrond van Trumps protectionistische handelspolitiek is Krugmans denken – als commentator en als econoom – actueler dan ooit. En hij is duidelijk niet van plan gas terug te nemen nu Trump een mondiale handelsoorlog heeft ontketend. Enkele koppen boven zijn recente columns: Trump is stupid, erratic and weak (10 april) en Trump is a virus (24 april).

Het gebrek aan waardering is wederzijds. ‘Paul Krugman is a lightweight thinker who doesn’t have a clue’, schreef Trump in 2020 al.

Fysiek even weg zijn uit de VS doet de man met de ronde bril en het grijze baardje goed, zegt hij. ‘Als je een in het nieuws ondergedompelde Amerikaan bent zoals ik, dan maakt de psychologische afstand van er even niet zijn het allemaal wat makkelijker te verdragen.’

Maar ook aan de andere kant van de Atlantische Oceaan is het Krugman niet ontgaan dat Trump afgelopen week precies honderd dagen in het zadel zat. Zoals Trump het, op een bijeenkomst in Michigan, zelf samenvatte: ‘Dit zijn de beste eerste honderd dagen van welke president dan ook in onze geschiedenis – en iedereen zegt dat.’

Iedereen? Krugman: 'We zijn getuige van een poging om de VS in een autoritair regime te veranderen. Maar op een bepaalde manier ben ik bijna dankbaar voor de economische incompetentie van Trump, die de Amerikaanse democratie misschien kan redden.'

De Hongaarse premier Viktor Orbán had in zijn beginjaren economisch de wind in de rug en dat hielp hem volgens Krugman om zijn macht te consolideren. De invoerheffingen die Trump op 2 april aankondigde hebben een economische storm ontketend die nog lang niet is uitgeraasd. Het verzet tegen de president neemt toe. In een recente peiling steunt nog maar 37% van de Amerikanen Trumps economische aanpak.

'De huidige economische chaos ondermijnt het draagvlak voor alles wat Trump probeert door te voeren. Het echt opmerkelijke vind ik dat Trump en mensen om hem heen in hun eigen realiteit leven. Hij denkt echt dat de economie het geweldig doet. Het is schokkend om te zien.'

Trump is niet de enige. Van de Republikeinse achterban steunt nog altijd meer dan 70% zijn economisch beleid. Wat zien zij wat u niet ziet?

'De heffingen hebben nog niet echt impact. Veel Republikeinen stemden in november op hem in de veronderstelling dat hij een slimme zakenman is die weet hoe hij de economie moet runnen. Het zal nog even duren voor ze beseffen dat dat niet zo is. Er zullen ook mensen zijn voor wie het allemaal niets uitmaakt. Wat voor hen telt, is dat hij immigranten oppakt en deporteert.'

U gaat er van uit dat economische tegenwind Trump kan stoppen. Misschien maakt het hem verbeterer.

'Dat zou ook kunnen. Ik heb mij een groot deel van mijn loopbaan bezig gehouden met crises. Wat doen regeringen als het slecht gaat? Dan proberen ze de aandacht van de problemen af te leiden. Dan val je de Britse Falkland Eilanden binnen, zoals Argentinië in 1982 deed. Dat is een reële mogelijkheid. Het is crazy, maar je zou het kunnen doen om van onderwerp te veranderen.'

Wat voelde u toen Trump op 2 april – 'Liberation Day' – opdook met een groot stuk karton met daarop torenhoge importheffingen?

'Ik verwachtte van tevoren al dat Trump waanzinnige en vreselijke dingen zou gaan doen, dus ik was eigenlijk wel blij dat die waanzin en die vreselijkheid toen geopenbaard werden. Dit is het minst verantwoordelijke, het meest destructieve beleid dat ooit door een Amerikaanse president is aangekondigd.'

Met de heffingen wil Trump het handelstekort terugdringen en de Amerikaanse maakindustrie reanimeren.

‘Zelfs als je het handelstekort zou kunnen elimineren – wat de heffingen van Trump niet doen, maar stel dat het wel zou lukken – dan zou het verschil dat dat maakt heel klein zijn. Het zou de werkgelegenheid in de maakindustrie verhogen van 10% naar misschien 12,5% van de beroepsbevolking. Maar dat was vroeger tussen de 25% en 30%. Als je het allemaal goed bekijkt, is dit gewoon niet de oplossing. En de manier waarop het wordt aangepakt is behoorlijk schadelijk. Amerikaanse werknemers zullen uiteindelijk slechter af zijn, omdat het zal leiden tot enorme inflatie en krimp.’

Onderzoek toonde aan dat de toename van Chinese export grote invloed heeft gehad op de werkgelegenheid in bepaalde Amerikaanse regio's.

‘De enorme toename van import uit China lijkt in totaal ongeveer 1 miljoen tot 2 miljoen Amerikaanse werknemers te hebben verdrongen. Voor de VS is dat een klein aantal, want elke maand verliezen zo'n anderhalf miljoen mensen hun baan. Het echt belangrijke inzicht uit die toename van Chinese import is niet dat import op zich slecht is, maar dat een snelle verandering slecht is.’

‘Omdat de lokale impact van goedkope producten uit China erg geconcentreerd was, zijn sommige gemeenschappen hard geraakt. Dat ligt inmiddels grotendeels achter ons. En als je je zorgen maakt over schokken door snelle veranderingen, dan zijn de heffingen van Trump weer zo'n schok. Er is een oude grap over een automobilist die een voetganger aanrijdt en zegt: “O, sorry, laat me dat herstellen”, en dan achteruit rijdt en hem opnieuw aanrijdt. Dat is ongeveer wat Trump nu doet.’

Hoe groot zijn de gevolgen van de heffingen voor de Amerikaanse economie?

‘Normaal zijn de negatieve effecten van heffingen niet zo groot als mensen denken. Het is een dirty little secret in de internationale economie: protectionisme is slecht, maar het is ook niet zo slecht als iedereen denkt. Maar hier hebben we het over de grootste handelsschok in de geschiedenis.’

‘Bovendien is er extreme onzekerheid. Trump kondigde op 2 april een enorm pakket aan heffingen aan, en op 9 april weer een totaal ander pakket. Dus wie weet wat het over zes maanden zal zijn. Dat betekent dat bedrijven geen plannen kunnen maken en op hun geld blijven zitten. Dat maakt het zeer waarschijnlijk dat de VS in een recessie belanden.’

‘Voor het zover is, krijgen we waarschijnlijk eerst nog een aanbodschok. Door de hoge heffingen komen er vrijwel geen schepen uit China meer aan in de haven van Los Angeles. Ik las berichten over schepen uit China die op weg waren naar de VS en halverwege

omkeerden vanwege de onzekerheid over de heffingen als de schepen zouden aankomen. Dat betekent dat we lege schappen zullen zien.'

Trump zei dat kinderen ook geen dertig speelgoedpoppen nodig hebben. Twee is genoeg.

Sarcastisch: 'Er was veel waar ik rekening mee hield. Maar om van Trump te horen dat we nee moeten zeggen tegen consumentisme en ons moeten richten op de spirituele kant van het leven, dat had ik niet verwacht.'

Krugman denkt dat China in een handelsoorlog een sterkere positie heeft dan de Verenigde Staten: 'Het is eenvoudiger een terugval in export op te vangen dan een eigen productie-industrie op te bouwen die er nog niet is.' Foto: David van Dam voor het FD

In het eerste kwartaal kromp de Amerikaanse economie al met 0,3%. Volgens u is dat niet het begin van Trumps recessie, omdat de heffingen pas in april ingingen. Wanneer beginnen de problemen dan wel?

'Het tweede kwartaal is een betere indicatie. Ik denk dat we over vijf tot zes weken de gevolgen zullen merken. Een duidelijke achteruitgang van de economie verwacht ik pas in de tweede helft van het jaar.'

Er gebeuren onlogische dingen. Je zou verwachten dat de Amerikaanse dollar stijgt door Trumps invoerheffingen, maar de munt daalt in waarde. Hoe kan dat?

'Omdat we te maken hebben met onzekerheid en geloofwaardigheidsproblemen. De totale gekte van het beleid maakt dat de Verenigde Staten geen betrouwbare plek meer zijn om je geld te parkeren. We maken een kleine maar toch betekenisvolle kapitaalvlucht mee uit de VS.'

En dan steeg ook de rente op Amerikaanse staatsobligaties.

'Dat is consistent met het verhaal over de kapitaalvlucht. Maar we zien ook – we proberen dit nog steeds te doorgronden – een klein beetje van de logica van de financiële crisis. Het blijkt dat hedgefondsen een zeer grote rol spelen in het Amerikaanse financiële systeem en dat de kapitaalverliezen die ze hebben geleden hun vermogen hebben belemmerd om andere activa te kopen, waaronder obligaties. Dat is waarschijnlijk de reden dat we deze vreemde combinatie zien van dalende aandelenkoersen, stijgende rentes en een dalende dollar.'

Trump beweert dat Washington nu met 200 landen – meer dan er op aarde zijn – onderhandelt over een handelsdeal. Tot nu toe ligt er nog geen enkel akkoord. Alleen uit India komen optimistische geluiden.

‘India is een groot land, maar is qua handel triviaal voor de VS. Trump beweert dat iedereen heel protectionistisch is en hoge tarieven hanteert, maar dat is grotendeels onwaar. De EU en Japan hebben minimale invoertarieven op Amerikaanse producten. India heeft wél significante importheffingen. Dat betekent ook dat India in handelsgesprekken met de VS wat te bieden heeft. Alle anderen landen zeggen: “Jij wilt dat wij concessies doen, maar wat zouden wij dan moeten opgeven?” De Japanse delegatie ging al gefrustreerd naar huis.’

Wat zouden landen moeten doen?

‘De vraag is of je niets moet doen en afwachten – en Trump gewoon laten struikelen – of dat je terugslaat. Dat is een moeilijke kwestie, want vergelding kost de economie ook iets. De vraag is of het iets in beweging kan zetten in de VS – wat mogelijk is. Maar op een bepaald moment gaat het ook niet meer alleen om economie, maar over nationale trots en waardigheid. Als ik Canada was, zou ik dan terugslaan? Ik denk dat dat wel moet. Waarschijnlijk geen grootschalige vergelding, maar er is een gevoel van woede in Canada dat eruit moet.’

De EU is bereid om meer vloeibaar gas uit de VS te kopen om Trump tevreden te stellen. Heeft het zin als we nog meer Amerikaanse producten kopen?

‘De EU is al een behoorlijk open economie en er zijn geen verborgen handelsbarrières. De beste hoop op een oplossing is dat Europa een paar symbolische, betekenisloze concessies doet en dat Trump dan de overwinning uitroept. Je kan geen zinvolle deal sluiten met mensen die je beschuldigen van dingen die je niet doet.’

Krugman ziet ook na het zorgelijke rapport van Mario Draghi over de concurrentiekracht van de EU, kansen voor Europa om van de chaos in de VS te profiteren. Zoals: ‘Er zijn in de VS een hoop academici en waarschijnlijk ook een aantal technologische ondernemers die graag weg willen.’

Nederland heeft geen handelsoverschot met de VS. Moeten wij niet zelf een deal sluiten?

‘We weten hoe dat zit. Dat hebben jullie te danken aan de haven van Rotterdam. Aan Amerikaanse goederen die via Rotterdam naar Duitsland gaan.’

Weet Trump dat ook?

‘Hij zal het niet weten. Maar Brussel zou het niet toestaan om zelf een deal te sluiten.’

Trump richt zijn pijlen vooral op China. Kan de VS zonder hulp van zijn oude bondgenoten een handelsoorlog van Peking winnen?

‘Vrijwel zeker niet. Als je het als een directe confrontatie ziet tussen de VS en China, dan heeft China meer leverage. China exporteert weliswaar veel naar de VS, en het zou de

Chinezen raken als ze die markt verliezen, maar ze kunnen die klap intern opvangen door hun economie te stimuleren en exportsectoren te steunen. De VS zijn sterk afhankelijk van Chinese import, waaronder veel essentiële producten. In een handelsoorlog is het eenvoudiger een terugval in export op te vangen dan een eigen productie-industrie op te bouwen die er nog niet is. Washington heeft een slechte uitgangspositie. Het zou makkelijker zijn als Japanners en Europeanen aan onze kant zouden staan. Maar Trump heeft iedereen de oorlog verklaard.'

Hij benadrukt: 'Ik ben geen duif als het gaat om handel met China. Er is veel dat gedaan moet worden. Maar dat moet strategisch gebeuren. Niet met heffingen van 140% op alles uit China, zoals Trump doet. Maar iets als het subsidiëren van chipproductie, zoals Biden deed, om onze afhankelijkheid van China te verminderen – dat is logisch.'

U hebt kritiek op de rol van de media, die volgens u aan sanewashing doen door irrationeel gedrag van Trump logisch te blijven verklaren en overdreven begripvol te zijn.

'Voor een deel is dat het gevolg van intimidatie. Je probeert het rustig aan te doen, omdat je bang bent dat hij anders achter jou aan zal komen. Een deel van de verklaring bestaat er ook uit dat de media niet ontworpen zijn om met dit niveau van bestuurlijke gekte om te gaan en rationele verklaringen blijven zoeken. We weten nu dat de grote verandering in de heffingen tussen 2 en 9 april niet plaatsvond omdat een of andere taskforce had besloten dat dat moest, maar omdat twee bezorgde ministers in de Oval Office succesvol op Trump inpraatten terwijl de voorstander van hoge heffingen, Navarro, toevallig verderop in een vergadering zat.'

'Dat is natuurlijk hilarisch. Behalve dan dat het mijn land is waar dit gebeurt. We kunnen niet achterhalen wat het beleid is, want er is werkelijk niets, behalve de grillen van de gekke koning.'

Paul Krugman

Krugman werd op 28 februari 1953 geboren in Albany, in de staat New York. Krugman studeerde in 1974 aan Yale University summa cum laude af in de economie en promoveerde in 1977 aan het Massachusetts Institute of Technology (MIT) op flexibele wisselkoersen. Hij was onder meer hoogleraar economie aan het MIT en Princeton. In 2008 won Krugman de Nobelprijs voor Economie. Zijn werk richt zich vooral op internationale handel. Hij was columnist voor The New York Times van 2000 tot eind 2024 en publiceert nu artikelen en columns op het platform Substack, waar hij inmiddels ruim 350.000 volgers heeft. Dit najaar is hij als visiting scholar verbonden aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam.